

Henrik-Riko Held*
Tereza Novak**

Izvorni znanstveni rad
UDK 339.162.3(37):636.033]:347.4
DOI: <https://doi.org/10.25234/pv/30337>
Rad primljen: 13. ožujka 2024.
Rad prihvaćen: 13. svibnja 2024.

MATERIJALNI NEDOSTACI KOD KUPOPRODAJE STOKE U REŽIMU OGZ-a

Sažetak: U radu se analizira odgovornost za materijalne nedostatke kod kupoprodaje stoke u režimu OGZ-a, uz razradu temelja te odgovornosti u rimskom pravu te osvrt na relevantno suvremeno hrvatsko uređenje. Pritom se u obzir uzima dugotrajno važenje pravila OGZ-a u hrvatskim krajevima, a okosnica analize dostupna je sudska praksa iz tog razdoblja. Kupoprodaja stoke u rimskom pravu bilo je jedno od područja u kojem su se razvila temeljna načela i pravila odgovornosti za materijalne nedostatke općenito. OGZ je s druge strane imao specifično uređena pravila te odgovornosti. Općenito je zbog mnogih potencijalnih skrivenih nedostataka kod kupoprodaje životinja (posebno bolesti, tj. u rimskom pravu morbus) navedeno područje na određeni način uvijek bilo u središtu sustava odgovornosti za materijalne nedostatke. U radu se najprije općenito razlaže odgovornost za materijalne i pravne nedostatke u sustavu OGZ-a (Gewährleistung ili jemstvo). Zatim se posebno analizira odgovornost za materijalne nedostatke prema izvornom tekstu OGZ-a, uz usporedbu s odgovarajućim uređenjem u rimskom pravu. Nakon toga analizira se upravo odgovornost za materijalne nedostatke kod kupoprodaje stoke prema OGZ-u, s posebnim naglaskom na raščlambu pronađene sudske prakse. Naposljetku slijedi kratki osvrt na odgovarajuće uređenje u suvremenom hrvatskom pravu.

Ključne riječi: odgovornost za materijalne nedostatke, Gewährleistung, jemstvo, OGZ, ZOO, rimska pravna tradicija

* Dr. sc. Henrik-Riko Held, izvanredni profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 14, 10000 Zagreb. E-adresa: henrik.riko.held@pravo.unizg.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6217-2655>.

** Tereza Novak, mag. iur. E-adresa: t.novak252@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6145-1556>.

1. UVOD

U radu se analizira problematika odgovornosti za materijalne nedostatke u slučajevima kupoprodaje stoke po pravilima iz Općeg građanskog zakonika (dalje: OGZ)¹ za vrijeme njihova važenja na teritorijima koji danas spadaju u RH. Relevantnost navedene teme višestruka je. Najprije, navedeno uređenje je u hrvatskim krajevima vrijedilo sveukupno više od 150 godina,² te je stoga svakako moralo ostaviti važan trag u domaćoj teoriji i praksi. U tom smislu je u ovoj analizi riječ o teritorijalnom i povijesnom odvijanju važenja jednog velikog građanskog zakonika, koji je uostalom još uvijek na snazi u Austriji (i u Liechtensteinu), a i u hrvatskom pozitivnom pravnom poretku ima relevantnost kao supsidijarni pravni izvor.³

Osim toga, upravo je kupoprodaja stoke jedno od područja u kojem su se još od antičkog rimskog prava razvijala najvažnija pravila i opći sustav odgovornosti za materijalne nedostatke.⁴ Zbog tržišne relevantnosti stoke, a i mnoštva mogućih skrivenih materijalnih nedostataka kod kupoprodaje životinja,⁵ u tom su se području ustanovila temeljna načela i pravila, koja su zatim bila temelj recepcije rimskog prava odgovornosti za materijalne nedostatke u nebrojenim europskim i svjetskim pravnim porecima.⁶ Uređenje u OGZ-u, kao i njegova relativno nedavna primjena u Hrvatskoj, povijesno se i sadržajno tako nalazi na razmeđu rimskog prava i suvremenog sustava.⁷ Analiza jednog takvog uređenja, u osnovi temeljenog na rimskom pravu

- 1 Za analizu u ovom tekstu koristila su se sljedeća izdanja OGZ-a: *Obći austrijski građanski zakonik* (Iz c. kr. dvorske i državne štamparije 1853); Stjepan Posilović (ur.), *Opći austrijski građanski zakonik* (St. Kugli, bez godine izdanja); Mihajlo Vuković, *Pravila građanskih zakonika* (Školska knjiga 1961). Izvorni tekst ovog Zakonika na njemačkom jeziku (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*, tj. ABGB), objavljen u službenom glasilu tadašnje države, *Justizgesetzsammlung*, br. 1/1811, može se zajedno sa svim naknadnim izmjenama i dopunama naći na: <<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622>> pristupljeno 7. ožujka 2024.
- 2 Naime, OGZ se počeo primjenjivati na nekim današnjim dijelovima hrvatskog teritorija već svojim izvornim stupanjem na snagu 1. siječnja 1812. g. (detajni prikaz različitih datuma stupanja na snagu OGZ-a za razne dijelove hrvatskog teritorija može se naći u: Vuković (ur.), *Pravila građanskih zakonika*, V.–VI.). Primjena OGZ-a nastavljena je i nakon prestanka Habsburške Monarhije, u različitim državnim oblicima u kojima su se našli dijelovi današnje RH do kraja Drugog svjetskog rata (o tomu iscrpno u: Nikola Gavella, 'Građansko pravo u Hrvatskoj i kontinentalno-europski pravni krug – u povodu 140. obljetnice stupanja na snagu OGZ u Hrvatskoj' (1993) 43, 4 Zbornik PFZ 335., 344.–355.). Nakon toga nastavila su vrijediti takozvana pravna pravila iz OGZ-a, koja su se u Hrvatskoj primjenjivala u relevantnom području odgovornosti za materijalne nedostatke sve do donošenja Zakona o obveznim odnosima iz 1978. g. (o pravnim pravilima iz OGZ-a kao izvoru građanskog prava u: Petar Klarić, Martin Vedriš, *Građansko pravo* (Narodne novine 2006) 19.–20.; cf. iscrpnije Gavella, 'Građansko pravo u Hrvatskoj i kontinentalno-europski pravni krug', 355.–364.). Ako se dakle u obzir kao referentne godine uzmu 1812. i 1978., ukupno je riječ o 166 godina u kojima je, barem u nekim dijelovima današnje Hrvatske, navedeno uređenje vrijedilo u kontinuitetu.
- 3 Više o tomu u: Klarić, Vedriš, *Građansko pravo*, 19.–20.; Marko Petrak, 'Rimsko pravo kao pozitivno pravo u Republici Hrvatskoj. Prilog tumačenju Zakona o načinu primjene pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine' (2006) 10 Hrvatska pravna revija 1, 5.–6.; Gavella, 'Građansko pravo u Hrvatskoj i kontinentalno-europski pravni krug', 365.–366.
- 4 Više o tomu, uz iscrpne upute na izvore i daljnju literaturu, u: Max Kaser, *Das römische Privatrecht I: das altrömische, das vorklassische und klassische Recht* (C. H. Beck 1971) 557–560; Max Kaser, *Das römische Privatrecht II: die nachklassischen Entwicklungen* (C. H. Beck 1975) 392–394; Reinhard Zimmerman, *The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition* (OUP 1996) 308–322.
- 5 Posebnu relevantnost u tom kontekstu imala je i kupoprodaja robova, zbog istih razloga (cf. Zimmerman, *The Law of Obligations*, 311–318). O toj temi vidi i: Marko Sukačić, 'Some remarks on slave-sellers' liability under Roman law' (2022) 38, 1 Pravni vjesnik 49.
- 6 Iscrpnije u: Zimmerman, *The Law of Obligations*, 322–330; Filippo Ranieri, *Europäisches Obligationenrecht* (Springer 2009) 853–870.
- 7 Podrijetlo i nastanak uređenja odgovornosti za materijalne nedostatke u Zakonu o obveznim odnosima iz 1978. g., koje je temelj pozitivnog hrvatskog uređenja, može se naći u: Ivan Tot, 'Poredbenopravni utjecaji na Zakon o obveznim odnosima', u Ivan Tot i Zvonimir Slakoper (ur.), *Hrvatsko obvezno pravo u poredbenopravnom kontekstu. Petnaest godina Zakona o obveznim odnosima* (Sveučilište u Zagrebu – Ekonomski fakultet 2022) 3., 13., 35., 38., 41., 52.–53. Općenito o suvremenom hrvatskom uređenju odgovornosti za materijalne nedostatke u: Klarić, Vedriš, *Građansko pravo*, 415.–424.; Marko Baretić, 'Prava kupca u slučaju

ali ujedno s recentnijim iskustvima primjene, možda može biti izvor inspiracije i za opća razmatranja o nekim aspektima sadašnjeg ili budućeg uređenja u tom području.

Sadržajno, analiza se odnosi na relevantna pravila i teoriju o odgovornosti za materijalne nedostatke kod kupoprodaje stoke za vrijeme važenja pravila OGZ-a u Hrvatskoj te na dostupnu sudsku praksu. Određene kraće referencije na sudsku praksu postoje u tadašnjoj literaturi i uz izdanja OGZ-a, te su se na temelju tih podataka pronašli nešto opširniji sažeci odgovarajućih sudskih odluka u onodobnim zbirka (posebno što se tiče najvišeg suda tadašnje države u Beču). Također, sažeci sudskih odluka (većinom tadašnjih hrvatskih sudova, uključujući mjesne sudove te više sudove u Zagrebu) pronađeni su pretragom onovremenih brojeva časopisa *Mjesečnik Pravnčkog društva u Zagrebu*, središnjeg hrvatskog pravnog časopisa za teoriju i praksu u razdoblju od 1875. do 1945. g. U tekstu se najprije općenito analizira sustav odgovornosti za nedostatke stvari u OGZ-u, koji se uz to uspoređuje s uređenjem u rimskom pravu. Zatim se u nastavku analizira odgovornost za materijalne nedostatke specifično kod kupoprodaje stoke po OGZ-u, uz evši u obzir regulativu, teoriju i sudsku praksu. Nakon toga slijedi kratki osvrt na odgovarajuće uređenje u suvremenom hrvatskom pravu.

2. ODGOVORNOST ZA NEDOSTATKE STVARI U OGZ-U (GEWÄHRLEISTUNG ILI JEMSTVO)

2.1. OPĆENITO

U OGZ-u postoji jedan krovni, općeniti koncept odgovornosti za materijalne i pravne nedostatke predane stvari, svrstan u opći dio obveznog prava (*Von Verträgen und Rechtsgeschäften überhaupt*, tj. u onodobnom hrvatskom prijevodu *O pogodbama u opće*)⁸ koji se primjenjuje kod svih naplatnih pravnih poslova (§ 922. OGZ-a). Nazvan je *Gewährleistung*, što je u svojevremenom hrvatskom izdanju OGZ-a bilo prevedeno kao *jemstvo*⁹ jer je riječ o tomu da osoba

materijalnih i pravnih nedostataka na prodanoj stvari' (2016) 55, 5 Pravo u gospodarstvu 799.; Zvonimir Slakoper, 'Primjena odredbi Zakona o obveznim odnosima o odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke na razne vrste ugovora' (2004) 25, 1 Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci 445.; Marko Baretić, 'Novine u Zakonu o obveznim odnosima – odgovornost za materijalne nedostatke stvari', u *Zbornik 60. susret pravnik – Opatija '22* (Hrvatski savez udruga pravnik u gospodarstvu 2022) 187.; Zvonimir Slakoper, Saša Nikšić, 'Novo uređenje odgovornosti za materijalne nedostatke u hrvatskom obveznom pravu' (2022) 43, 3 Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci 531. Za pravo EU-a u tom području vidi: Tatjana Josipović, Ivana Kanceljak, 'Pravna sredstva u slučaju ispunjenja s nedostatkom' u: Tatjana Josipović (ur.), *Privatno pravo Europske unije – posebni dio* (Narodne novine 2022) 87.–98.

8 To je zapravo jezično nešto osuvremenjeni prijevod iz Posilović (ur.), *Opći austrijski građanski zakonik*, 326, dok se u tekstu OGZ-a izdanom u Beču 1853. g. nalazi *O pogodbah u obće* (*Obći austrijski građanski zakonik* (Iz c. kr. dvorske i državne štamparije 1853.) 153., 170.). Vuković je u svojem izdanju pravila građanskih zakonika koristio izraz *Opća ustanovljenja platežnih pogodaba i poslova* (Vuković (ur.), *Pravila građanskih zakonika*, 760.). Više o različitim onodobnim prijevodima OGZ-a u: Vuković (ur.), *Pravila građanskih zakonika*, VI.–VIII.

9 *Jemstvo* je termin koji se koristio u različitim prijevodima OGZ-a, uključujući i Vukovićevo izdanje pravila građanskih zakonika iz 1961. g. (*Obći austrijski građanski zakonik* (Iz c. kr. dvorske i državne štamparije 1853) 170.; Posilović (ur.), *Opći austrijski građanski zakonik*, 358.; Vuković (ur.), *Pravila građanskih zakonika*, 760), a isti termin dosta se dugo koristio i u teoriji (cf. tako npr. Martin Vedriš, *Osnove imovinskog prava* (Informator 1971) 229.–233.). No na nekim mjestima korišten je i termin *jamstvo* (npr. u: Adolfo Rušnov, *Tumač Obćemu austrijskomu građanskomu zakoniku, knjiga druga* (Tisak i naklada knjižare Lav. Hartmana 1891) 377.,) kao i u praksi pronađenoj u časopisu *Mjesečnik Pravnčkog društva u Zagrebu* koja se analizira dalje u tekstu). U ovom tekstu koristi se izraz *jemstvo* jer je riječ o terminu iz prvih prijevoda OGZ-a na hrvatski jezik, a i da se izbjegne konfuzija sa suvremenim

koja predaje stvar na određen način jamči za izostanak određenih materijalnih i pravnih nedostataka na njoj.¹⁰ Konceptualno je dakle riječ o općem institutu koji se primjenjuje na sve naplatne pravne poslove,¹¹ iako će po logici stvari najčešću primjenu naći upravo vezano uz kupoprodaju.¹²

Ukupno je dvanaest paragrafa bilo izvorno posvećeno *jemstvu* u OGZ-u (§§ 922.–933.), od kojih su se neki mijenjali još za vrijeme trajanja Habsburške Monarhije, u trećoj noveli OGZ-a iz 1916. g.¹³ U svojem izvornom obliku, navedeni paragrafi su na sljedeći način uređivali odgovornost za materijalne i pravne nedostatke predane stvari. Kod naplatnih pravnih poslova, osoba koja predaje stvar (predavatelj) odgovarala je za izostanak ugovorenih ili običajnih svojstava, odnosno nemogućnost uporabe stvari (§ 922.). Odgovornost je postojala i kod prešućivanja (ne)uobičajenih nedostataka ili tereta, te u slučajevima prodaje nepostojeće ili tuđe stvari (§ 923.). U pogledu predaje domaćih životinja najprije je bila općenito ustanovljena predmnjeva postojanja bolesti prije predaje ako se životinja razboli ili uquine u roku od 24 sata nakon predaje (§ 924.). Nakon toga su se kazuistički određivale predmnjeve za više domaćih životinja (svinje, ovce, goveda, konji itd.), u odnosu na različite bolesti koje ih mogu pogoditi te odgovarajuće rokove (od osam do trideset dana) u kojima se te bolesti trebaju pojaviti da bi se predmnijevalo kako su postojale prije predaje (§ 925.).¹⁴ Sve ove predmnjeve, međutim, dolazile su u obzir jedino ako bi se osoba koja je primila stvar (primatelj) odmah nakon primjećivanja bolesti javila predavatelju, tj. određenim drugim osobama ako je on bio odsutan (§

konceptima komercijalnog jamstva (čl. 423.–429. Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine, broj 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022, 156/2022, 145/2023, 155/2023, dalje: ZOO) te jamstva (poručanstva) iz obveznog prava (čl. 104.–126. ZOO-a).

- 10 Adalbert Theodor Michel, *Darstellung der Gewährleistung nach dem österreichischen Privatrechte* (Buchdruckerei von Friedrich Rohlfjek 1849) 3–4; Rušnov, *Tumač Obćemu austrijskomu građanskomu zakoniku*, 378; Helmut Koziol, Peter Bydlinski, Raimund Bollenberger (ur.), *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch. Kommentar* (Springer 2010) 944–945; Helmut Koziol, Rudolf Welsler, Brigitta Zöchling-Jüd (ur.), *Grundriss des bürgerlichen Rechts II: Schuldrecht allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht* (MANZ 2015) 68–69.
- 11 U tom se smislu OGZ razlikuje od usporedivih uređenja u, primjerice, njemačkom ili francuskom pravu, gdje je odgovornost za nedostatke stvari uređena načelno u okvirima kupoprodaje (*cf.* Ranieri, *Europäisches Obligationenrecht*, 860.–862.). Više o nastanku takva koncepta u OGZ-u te o nekim sličnim uređenjima koji su mu prethodili, u: Eugen Bucher, 'Ein wenigens zu Begriff und Geschichte der Gewährleistung in Österreich und anderswo', u: Constanze Fischer-Czermak *et al.* (ur.), *Festschrift Rudolf Welsler zum 65. Geburtstag* (MANZ 2004) 93, 94–95. Općenito o kodifikacijskoj povijesti OGZ-a te prethodnim zakonima i izvorima koji su korišteni pri njegovu sastavljanju u: Christian Neschwara, *Die ältesten Quellen zur Kodifikationsgeschichte des österreichischen ABGB* (Böhlau 2012); Franz-Stefan Meissel, 'Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch', u: *Staatslexikon der Görres-Gesellschaft*, 8. Aufl., Bd. 1 (Herder 2017) 112–115.
- 12 Koziol, Welsler, Zöchling-Jüd (ur.), *Grundriss des bürgerlichen Rechts II*, 68; Koziol, Bydlinski, Bollenberger (ur.), *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*, 945.
- 13 Ova novela izdana je u *Reichsgesetzblatt*, br. 69/1916, te se u ovdje relevantnom kontekstu među ostalim odnosila na §§ 925., 926., 927., 928., 931., 932. i 933. OGZ-a. Vuković u izdanim pravilima građanskih zakonika iznosi novelirane paragrafe uz njihov izvorni oblik (Vuković (ur.), *Pravila građanskih zakonika*, 762.–767). Naime, to je bilo bitno jer je, zbog takva uređenja Habsburške Monarhije, u hrvatskim krajevima koji su bili vezani uz ugarsku krunu izvorni tekst ovih paragrafa vrijedio sve do propasti te države, dok je u hrvatskim krajevima koji su spadali pod carsku, austrijsku upravu vrijedio novelirani tekst (više o tomu u: Vuković (ur.), *Pravila građanskih zakonika*, IX). U ovom radu uglavnom su kao predmet analize korištene relevantne odredbe u izvornom obliku, s obzirom na dulje trajanje njihove primjene a i okolnost da novele nisu sadržajnije utjecale na opće uređenje odgovornosti za materijalne nedostatke. Osim toga, sva sudska praksa koju smo uspjeli naći odnosi se na neizmijenjeni oblik relevantnih odredbi. Neke izmjene odnosile su se upravo na problematiku materijalnih nedostataka kod kupoprodaje stoke (§§ 925., 926., 927. i 933.), pa će o njima još biti riječi u tekstu koji slijedi.
- 14 Zbog svoje pretjerane kazuističnosti, ova odredba je bila izmijenjena trećom novelom OGZ-a iz 1916. g. te dovedena na apstraktniju i općenitiju razinu, dok je definiranje rokova za pojedine bolesti ostavljeno uređenju preko specifičnih naredbi (Vuković (ur.), *Pravila građanskih zakonika*, 762.).

926.).¹⁵ No čak je i u slučaju propuštanja javljanja bilo dopušteno dokazivati da je bolest postojala prije predaje životinje, isto kao što je predavatelj uvijek mogao dokazivati da se bolest pojavila tek nakon predaje (§ 927.).

Ako je bila riječ o vidljivim nedostacima, odnosno teretima koji su bili vidljivi iz javnih knjiga, odgovornost nije postojala, osim u slučaju ako bi predavatelj stvari izriječno bio naveo da je stvar bez ikakvih nedostataka i tereta (§ 928.). Kod prodaje stvari *napoprijeko*, tj. kako stoje i leže (*per aversionem*)¹⁶ ili bez odmjeravanja, vaganja i sl., predavateljeva odgovornost se sužavala te se svodila jedino na nedostatke koji bi se ticali lažno pripisanih ili posebno ugovorenih svojstava (§ 930.).¹⁷ Nedostatak koji je bio neuklonjiv i koji je smetao redovnoj uporabi stvari otvarao je mogućnost raskida ugovora. Ako se time nedostatak mogao popraviti, bilo je moguće tražiti od druge stranke i dopunu predaje (npr. kod zamjenjivih stvari). U oba slučaja mogla se tražiti i naknada štete ako je predavatelj bio nepošten (§ 932.).

Isključivo pravnim nedostacima bili su posvećeni §§ 929. i 931. U § 929. tako je bila riječ o nepostojanju odgovornosti u slučaju svjesnog nabavljanja tuđe stvari. Uz to, § 931. propisivao je kako vezano uz korištenje prava iz odgovornosti za pravne nedostatke primatelj stvari (posjednik) mora u parnici koju je pokrenula treća osoba protiv njega naznačiti prednika od kojega je stekao stvar te tražiti od njega da ga zastupa.¹⁸ No referencije na odgovornost za pravne nedostatke vidljive su i kod spominjanja tereta na predanoj stvari u §§ 923. i 928. te u općim rokovima prekluzije iz § 932. Naime, prava iz *jemstva* prestajala su kad je riječ o pokretninama u roku od šest mjeseci, odnosno u roku od tri godine što se tiče nekretnina,¹⁹ što se računalo

-
- 15 Kako će se vidjeti u analizi sudske prakse u odgovarajućem tekstu koji slijedi, izraz *odmah* tumačio se na način da je obuhvaćao protek preostalog dijela roka predviđenog u § 925.
- 16 Klarić i Vedriš u ovakve slučajeve koriste izraz *aversionalni pravni poslovi* (Klarić; Vedriš, *Gradansko pravo*, 419.; cf. Vedriš, *Osnove imovinskog prava*, 231.). Navedeni latinizam je u svojem izvornom obliku (kupoprodaja *per aversionem*) prisutan i u starijoj hrvatskoj literaturi koja se odnosi na OGZ (Rušnov, *Tumač Obćemu austrijskomu građanskomu zakoniku*, 386.).
- 17 Ovo je potvrđeno i u praksi nakon Drugog svjetskog rata, dakle u razdoblju primjene tzv. pravnih pravila iz građanskih zakonika (vidi tako odluku Vrhovnog privrednog suda u Beogradu iz 1969. g., Sl. 2210/69: „Kada kupac robu kupi u ‘videnom stanju’, prodavač može da odgovara za kvalitet robe jedino ako bi se radilo o obmani“, preuzeto iz: (1970) 9, 7–8 *Privreda i pravo* 64.). Ovdje je riječ o primjeni odredbi iz Općih uzanci za promet robom iz 1954. g. (Službeni list FNRJ, broj 15/1954, Službeni list SFRJ, broj 29/1978, Narodne novine, broj 53/1991, 35/2005) (uzance 144 i 145). Naime, trgovački (privredni) sudovi u socijalističkoj Jugoslaviji primjenjivali su navedene uzance od njihova donošenja 1954. g. (Aleksandar Goldštajn, 'Prolegomena Zakonu o obveznim odnosima' u: Aleksandar Goldštajn (ur.), *Obvezno pravo* (Informator 1979) 5.–81., 6.). Međutim, navedena uzanca može se sadržajno povezati i s odredbom § 558. Srpskog građanskog zakonika, koja pak odgovara § 930. OGZ-a (cf. Vuković (ur.), *Pravila građanskih zakonika*, 765.).
- 18 Ako to propusti napraviti, primatelj stvari svejedno zadržava pravo na naknadu štete iz jemstva, ali mu prednik pritom može iznijeti sve prigovore koje bi mogao iznijeti i trećoj osobi u parnici, i koji bi potencijalno bili utjecali na drukčiju odluku. U osnovi je ovdje riječ o pozivanju prednika u pomoć vezano uz parnicu koju pokreće treći protiv primatelja i posjednika stvari u rimskom pravu, što je bila pretpostavka korištenja tužbe kojom se od prednika mogla zahtijevati naknada vrijednosti stvari (Kaser, *Das römische Privatrecht I*, 554; Kaser, *Das römische Privatrecht I*, 390; Zimmerman, *The Law of Obligations*, 296). Poveznice s rimskim pravom u vezi s odgovornosti za materijalne nedostatke analiziraju se u nastavku.
- 19 U trećoj noveli OGZ-a iz 1916. g. uz ove rokove bio je dodan poseban rok za nedostatke stoke koji je iznio samo šest tjedana (Vuković (ur.), *Pravila građanskih zakonika*, 767.). Rokovi su se mogli ugovorno produljivati (vidi npr. odluku carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 3. studenog 1868. g. br. 10106, preuzeto iz: Julius Glaser, Joseph Unger, Joseph Walter (ur.), *Sammlung von Civilrechtlichen Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes, sechster Band* (Druck und Verlag von Carl Gerold's Sohn 1877) odluka br. 3144, 441.), pa čak u određenim slučajevima i skraćivati (odluka carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 1. travnja 1913. g. Rv. VI, 133/13, preuzeto iz: Leopold Pfaff, Joseph von Schey, Vinzenz Krupsky (ur.), *Sammlung von Civilrechtlichen Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes, fünfzigster Band* (Verlag der Manzschén k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts Buchhandlung 1915) odluka br. 6387, 325.–326.); cf. Posilović (ur.), *Opći austrijski građanski zakonik*, 362.

od predaje stvari za materijalne nedostatke, odnosno od zahtjeva treće osobe u vezi s pravnim nedostacima (sudbeno ili izvansudbeno).²⁰

Naposljetku se može napomenuti kako se *jemstvo* u načelu odnosilo samo na prijenos stvari, ali ne i na neke druge činidbe, npr. prijenos tražbine, tj. ustup ili cesiju, za što je postojalo zasebno uređenje.²¹ Uz to, može se završno istaknuti kako je u vezi s odnosom između odgovornosti za materijalne nedostatke i zablude kao srodnih instituta teorija bila zauzela stav kako među njima postoji odnos alternativne konkurencije. Drugim riječima, od samog se početka isticala mogućnost dužnikova vlastita odabira koji će institut odabrati za zaštitu vlastitih prava, bez obzira na neke različitosti među njima (uključujući i drukčije zastarne, tj. prekluzivne rokove).²²

2.2. JEMSTVO ZA MATERIJALNE NEDOSTATKE I RIMSKO PRAVO

Uređenje *jemstva* u OGZ-u, kao uostalom i kod drugih velikih građanskih zakonika i europskih poredaka općenito, u osnovi je vezano uz rimsko pravo i rimsku pravnu tradiciju, odnosno doktrinarni i praktični razvoj u okvirima srednjovjekovnog i novovjekovnog pravnog korpusa koji se najčešće definira kao *ius commune*.²³ Ovdje će se ukratko uputiti na određene poveznice između rimskog prava odgovornosti za materijalne nedostatke i uređenja *jemstva* u OGZ-u, kako bi se neposrednije utvrdila razina njegove vezanosti uz rimski pravni režim.

U tom kontekstu najprije možemo istaknuti jednu načelnu razliku te navesti kako je u rimskom pravu odgovornost za materijalne nedostatke stvari izvorno bila vezana uz (mancipacijsku) kupoprodaju te se i njezin kasniji razvoj odvijao u kontekstu (konsenzualnog) ugovora o kupoprodaji.²⁴ U toj se mjeri na razini općeg koncepta rimski sustav donekle razlikuje od *jem-*

20 Odluka carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 26. svibnja 1915. g. 223/15, preuzeto iz: Joseph Schey, Heinrich Stepan (ur.), *Sammlung von Civilrechtlichen Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes, zweiundfünfzigster Band* (Verlag der Manzschens k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts Buchhandlung 1919) odluka br. 7446, 531.; cf. Posilović (ur.), *Opći austrijski građanski zakonik*, 362.

21 Rušnov, *Tumač Obćemu austrijskomu građanskomu zakoniku*, 378.; Koziol, Welsler, Zöchling-Jüd (ur.), *Grundriss des bürgerlichen Rechts II*, 68–69). No dakako, u vezi s elementima koji nisu bili posebno uređeni, mogla su se i u tim slučajevima primijeniti opća pravila o *jemstvu* (cf. Koziol, Welsler, Zöchling-Jüd (ur.), *Grundriss des bürgerlichen Rechts II*, 68–69). To je svakako moglo doći do izražaja u kontekstu cesije, s obzirom na to da su odredbe o odgovornosti cedenta vrlo koncizne (§§ 1397.–1398. OGZ-a). Tako je i u onodobnoj praksi zabilježeno upućivanje na § 923. OGZ-a u kontekstu cesije, vezano uz naglašavanje postojanja odgovornosti kod pripisivanja svojstava ustupljenoj tražbini kojih ona nije imala (odluka carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 21. svibnja 1879. g. br. 4290, preuzeto iz: *Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu* 8 (Tiskom dioničke tiskare u Zagrebu 1881) 263.–265.). Referiranje na *jemstvo* (točnije § 922. OGZ-a) zabilježeno je i u kontekstu mjenice (odluka carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 8. svibnja 1884. g. br. 3619, preuzeto iz: *Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu* 10 (Tiskom dioničke tiskare u Zagrebu 1884) 469.–471.).

22 Vidi tako: Michel, Adalbert Theodor, *Darstellung der Gewährleistung nach dem österreichischen Privatrechte*, 62.–63.; I. Pirka, 'U čemu se razlikuju propisi ob uvukloj se bludnji kod sklapanja pogodba (§§. 871.–877.) od propisa o jamstvu (§§. 923.–933. o. g. z.)?' (1878) 4 *Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu* 455.–457.; cf. suvremenije Koziol; Welsler; Zöchling-Jüd (ur.), *Grundriss des bürgerlichen Rechts II*, 100.–101. Cf. i odluku kraljevskog Stola sedmorice u Zagrebu od 23. prosinca 1876. g. br. 783, preuzeto iz: *Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu* 3, 1 (Tiskom dioničke tiskare u Zagrebu 1877) 191.–197., 197. Ovom pitanju bila je posvećena određena pozornost i u suvremenoj domaćoj literaturi (vidi tako posebno: Marko Petrak, *Error in substantia u rimskom i suvremenom ugovornom pravu*, magistarski rad (Sveučilište u Zagrebu – Pravni fakultet 1997) 112., 196.–204.).

23 O tomu iscrpnije u: Zimmermann, *The Law of Obligations*, 322–330; Filippo Ranieri, *Europäisches Obligationenrecht* (Springer 2009) 853–870.

24 Kaser, *Das römische Privatrecht I*, 553–560.

stva u OGZ-u koje je koncipirano kao opći institut za sve naplatne ugovore (iako se i tu, kako je već istaknuto, primjena prvenstveno tiče upravo kupoprodaje). No sadržajno, u kontekstu pojedinih elemenata uređenja, konceptualne sličnosti prevladavaju. Tako se i u rimskom pravu odgovornost za materijalne nedostatke javljala vezano uz pripisana ili zatajena svojstva predane stvari (*dicta et promissae* i *reticentia*) iz §§ 922., 923. i 928. OGZ-a.²⁵

Kako je već u uvodu napomenuto, upravo su se u kontekstu kupoprodaje stoke (*iumenta*, *pecus*) u rimskom pravu razvila neka opća načela i pravila odgovornosti za materijalne nedostatke, što se prema logici stvari odnosilo i na moguće bolesti stoke (*morbus*).²⁶ Međutim, u rimskom pravu nisu postojale odgovarajuće predmnjeve s tim u vezi kao što postoje u §§ 924.–927. OGZ-a. Općenito je rimsko pravno uređenje, barem u klasičnom razdoblju, manje štitilo kupca u usporedbi s OGZ-om, te je načelno vrijedilo pravilo *caveat emptor*, koje je od kupca tražilo primjenu višeg standarda pozornosti pri kupoprodaji te na njega prebacivalo teret odgovornosti za kupnju manjkave stvari.²⁷ U OGZ-u, s druge strane, prema § 928. čak i vidljivi nedostaci mogu dovesti do odgovornosti predavatelja, ako je naime on izrijekom tvrdio da stvar nema nikakve nedostatke.²⁸

Već spomenuta mogućnost raskida ugovora iz § 932. OGZ-a u slučaju ako su nedostaci neuklonjivi i ako smetaju redovnoj uporabi stvari, u osnovi je poveziva s rimskom tužbom *actio redhibitoria*. Naime, ta je tužba u određenim slučajevima postojanja materijalnih nedostataka stvari u rimskom pravu omogućavala kupcu raskid ugovora²⁹ i to u roku od šest mjeseci od mogućnosti primjećivanja tog nedostatka.³⁰ Međutim, valja istaknuti kako zahtjev da je nedostatak takav da onemogućava redovnu uporabu stvari nije izvorno rimski, već se vezuje uz 17. stoljeće i tzv. *usus modernus pandectarum*.³¹

Druga važna rimska tužba, *actio quanti minoris*, nema odgovarajuću izravnu analogiju u OGZ-u. Naime, tom je tužbom kupcu bilo zbog materijalnih nedostataka moguće zahtijevati

25 *Id.*, 557; Kaser, *Das römische Privatrecht II*, 393.

26 Zimmerman, *The Law of Obligations*, 319; Kaser, *Das römische Privatrecht I*, 560.

27 Zimmerman, *The Law of Obligations*, 319. Kao jedno od sredstava kojim se mogla ispraviti moguća neravnoteža u ovom odnosu javlja se *pactum displicentiae*, tj. uzgredni uglavak uz kupoprodaju koji je kupcu omogućavao tzv. kupnju na pokus, odnosno pravo odustati od ugovora ako mu stvar ne bi odgovarala, nakon što bi je isprobao u određenom razdoblju. Iscrpno o tomu u: Marko Sukačić, *Pactum displicentiae u rimskoj pravnoj tradiciji*, doktorska disertacija (Sveučilište u Zagrebu – Pravni fakultet 2019).

28 Ovo je potvrđeno i u sudskoj praksi nakon Drugog svjetskog rata, dakle u razdoblju primjene tzv. pravnih pravila iz građanskih zakonika (vidi tako odluku Vrhovnog suda Narodne Republike Srbije od 4. siječnja 1957. g. Gz 1510/56: „Okolnost da je kupac kod kupovine konja vidio da konj hramlje ne otklanja jamčenje prodavca, koji je uvjeravao kupca da je hramanje prolazna posljedica rdava potkivanja, dok je ono u stvari bilo posljedica kroničnog i neizlječivog oboljenja“, preuzeto iz: Vuković (ur.), *Pravila građanskih zakonika*, 764. Odredba Srpskog građanskog zakonika iz § 556., koja se prema svemu sudeći primjenjivala u ovom slučaju, sadržajno odgovara odredbi § 928. OGZ-a (cf. Vuković (ur.), *Pravila građanskih zakonika*, 763.).

29 Izvorno se ova tužba primjenjivala jedino kod kupoprodaje stoke i robova, u okvirima tržne sudbenosti kurulskih edila (o tomu vidi: Kaser, *Das römische Privatrecht I*, 559.–560.; Zimmerman, *The Law of Obligations*, 317–318). U Justinijanovu pravu ta je tužba bila proširena na sve ugovore o kupoprodaji (Kaser, *Das römische Privatrecht II*, 393) te je u tom obliku ta tužba ušla i u *ius commune*, odnosno poslije u građanske kodifikacije (Zimmerman, *The Law of Obligations*, 324–326). Rušnov u svojem komentaru OGZ-a ističe i jednu važnu razliku između te rimske tužbe i § 932. OGZ-a, navodeći kako je prema rimskom pravu bio moguć samo raskid ugovora i povrat plaćenog iznosa, dok OGZ uz to dopušta i naknadu štete (Rušnov, *Tumač Obćemu austrijskomu građanskomu zakoniku*, 389.).

30 Ključno je bilo da se nedostatak pojavi i da kupac ima mogućnost primijetiti ga, bez obzira na okolnost je li ga zaista i primijetio (Zimmerman, *The Law of Obligations*, 317–318).

31 *Ibid.*, 325.

smanjenje kupovne cijene (dakle, vlastite obveze) u roku od jedne godine.³² No razlog izostanka ove tužbe u OGZ-u možda leži u općoj koncepciji *jemstva*. Naime, ono je koncipirano kao institut primjenjiv na sve naplatne pravne poslove te nije isključivo vezano uz kupoprodaju (i kupca kao načelnog ovlaštenika zahtjeva). U rimskom pravu imalo je smisla jednu tužbu usmjeriti na smanjenje kupovne cijene, s obzirom na to da se ta tužba javljala kod kupoprodaje gdje je kupčeva obveza plaćanje cijene. No u sustavu OGZ-a ovlaštenik prava iz *jemstva* ne mora biti samo kupac, već to može biti bilo koja stranka iz bilo kojeg naplatnog pravnog posla. U tom smislu i obveza te stranke ne mora biti samo plaćanje cijene, nego može biti i neka druga činidba.

Uzevši to u obzir, već spomenuti tužbeni zahtjev na dopunu nedostajućeg dijela iz § 932. OGZ-a možda bi se mogao shvatiti kao određena inverzija i generalizacija tužbe *actio quanti minoris*. Dok se u rimskom pravu ta tužba odnosila na smanjenje *vlastite* obveze zbog materijalnih nedostataka stvari koju je predala druga stranka, u OGZ-u je odgovarajući zahtjev usmjeren na traženje dopune obveze *druge stranke* koja je manjkava (zbog čega je i došlo do odgovornosti za materijalne nedostatke). U svojoj biti rezultat ostaje isti (ravnoteža među uzajamnim činidbama), jedino što u sustavu koji se odnosi na sve naplatne pravne poslove nije moguće tužbu koncipirati isključivo za kupca. Naime, tužba se nije mogla odnositi na vlastitu obvezu ovlaštenika, gdje je možda bila riječ o predaji nezamjenjive stvari a ne zamjenjive, nego na dopunu činidbe druge stranke, koja je možda predaja zamjenjive stvari (tj. nečega što je *quantum* ili određena količina). Zbog toga se možda i iza drugog zahtjeva iz § 932. OGZ-a na određeni način zapravo krije rimsko pravo i *actio quanti minoris*, prilagođena *jemstvu* kao donekle specifičnom obliku odgovornosti za materijalne nedostatke.

Naposljetku, u kontekstu rokova iz § 933. OGZ-a upada u oči šestomjesečni rok za pokretnine, koji odgovara već spomenutom roku u kojem se mogla upotrijebiti *actio redhibitoria*. Naravno, ovakvi rokovi u bilo kojem pravnom uređenju mogu imati vlastitu logiku vezanu uz specifičnosti općeg pravnog sustava, civilnog procesa ili pak društvene i životne okolnosti na koje se odnose. U tom je smislu sasvim moguće da je rok iz OGZ-a imao neku svoju vlastitu logiku te da nije nastao prema uzoru na rimsko rješenje. Argument u korist mogućeg suprotnog zaključka mogla bi jedino biti okolnost da se navedeni rok u OGZ-u odnosi na pokretnine, jednako kao što se *actio redhibitoria* izvorno koristila za stoku i robove, dakle također *res mobiles*.

3. ODGOVORNOST ZA MATERIJALNE NEDOSTATKE KOD KUPOPRODAJE STOKE PREMA OGZ-U

Kako se moglo vidjeti, OGZ je u svojem izvornom obliku sadržavao dosta specifične odredbe koje su se odnosile na bolesti stoke kao materijalni nedostatak u §§ 924.–927. U trećoj noveli OGZ-a iz 1916. g. maknute su referencije na posebne bolesti i rokove te se preciznije uređenje tih pitanja prepustilo „naredbama“, tj. zakonodavnom alatu izvršne vlasti, koji se lakše mijenja te je stoga prikladniji za takva pitanja.³³ No ista novela s druge je strane uvela

32 Ponovno je ta tužba izvorno bila primjenjiva samo kod kupoprodaje stoke i robova (Kaser, *Das römische Privatrecht I*, 559–560; Zimmerman, *The Law of Obligations*, 318), da bi kod Justinijana i u naknadnom razvoju njezina primjena bila opće naravi (Kaser, *Das römische Privatrecht II*, 393; Zimmerman, *The Law of Obligations*, 324–326).

33 Vuković, *Pravila građanskih zakonika*, 762.

poseban rok prekluzije za zahtjeve iz *jemstva* vezane uz stoku, koji je iznosio šest tjedana te tako bio višestruko kraći od općeg šestomjesečnog roka za pokretnine.³⁴

Općenito se posebna pravila za *jemstvo* u kontekstu stoke inače dovode u vezu s utjecajem njemačkog prava.³⁵ Zaista je i njemački građanski zakonik, *Bürgerliches Gesetzbuch* (dalje: BGB)³⁶ od početka svojeg važenja pa sve do 2002. godine sadržavao posebnu odredbu o materijalnim nedostacima kod kupoprodaje stoke, koja se vezivala uz carsku uredbu iz 1899. g. posvećenu posebnim bolestima stoke i nadovezanim rokovima (*Kaiserliche Viehmängel Verordnung*).³⁷

Sve u svemu, čini se da je logika zakonodavca pri donošenju posebnih pravila odgovornosti za materijalne nedostatke kod kupoprodaje stoke bila zaštititi položaj prodavatelja stoke, nasuprot općim pravilima u tom području koja su tradicionalno sklonija kupcu.³⁸ U tom je kontekstu spomenuto njemačko uređenje za vrijeme svoga važenja trpjelo određene kritike.³⁹ No i suvremeno njemačko i austrijsko pravo poznaju određene posebnosti u vezi s odgovornosti za materijalne nedostatke kod kupoprodaje stoke te se ovom pitanju i u teoriji posvećuje određena pozornost.⁴⁰

S obzirom na to da je OGZ posebnu pozornost posvećivao materijalnim nedostacima kod kupoprodaje stoke, u izvornom tekstu čak vrlo specifično, očito je tadašnji zakonodavac imao potrebu dio općeg uređenja o odgovornosti za materijalne nedostatke posvetiti i jednom partikularnom problemu, vrlo vjerojatno zbog njegove tadašnje praktične relevantnosti. Slično tomu, suvremeno hrvatsko zakonodavstvo, zahvaljujući usklađivanju s relevantnim zakonodavstvom EU-a, također ima posebne odredbe koje se odnose na stvari s digitalnim elementom.⁴¹ Osim toga, u ZOO-u postoje i posebna pravila s obzirom na osobe ugovaratelja, kad je riječ o potrošačkim ili trgovačkim ugovorima.⁴² U tom se smislu može primijetiti kako različita

34 *Id.*, 767.

35 Rušnov, *Tumač Obćemu austrijskomu građanskomu zakoniku*, 381.

36 Tekst Zakonika na njemačkom jeziku, sa svim izmjenama i dopunama važećim na dan 1. siječnja 2024. dostupan na: <<https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>> pristupljeno 7. ožujka 2024.

37 Jens Kröger, 'Der Vieh- und Pferdekauf', u: Bernhard Dombek i Ludwig Kroiß (ur.), *FormularBibliothek Vertragsgestaltung – Schuldrecht, 4. Auflage* (Nomos 2023) Rn. 311–316; Zimmerman, *The Law of Obligations*, 326–327. Za tekst navedene carske Uredbe vidi: Benno Mugdan (ur.), *Gesamten Materialien zum Bürgerlichen Gesetzbuch, II. Band: Recht der Schuldverhältnisse* (R. v. Decker's Verlag 1899) 1411. Općenito o povijesti uređenja odgovornosti za materijalne nedostatke u BGB-u: Wolfgang Ernst, 'Sach- und Rechtsmängelhaftung' u Mathias Schmoedel, Joachim Rückert, Reinhard Zimmerman (ur.), *Historisch-kritischer Kommentar zum BGB, Band III, Schuldrecht: Besonderer Teil* (Mohr Siebeck 2013) 75–107; Dieter Medicus, 'Zur Geschichte der Sachmängelhaftung' u: Reinhard Zimmerman (ur.), *Rechtsgeschichte und Privatrechtsdogmatik* (C. F. Müller 1999) 307.

38 Fritz Ostler, 'Kritik am Viehgewährschafrecht' (1956) 15/16 *JuristenZeitung* 471, 472; Zimmerman, *The Law of Obligations*, 327. Predmnjeve iz §§ 924.–927. u osnovi idu u korist stjecatelju životinje, no riječ je o nužnosti koja mora postojati ako se uopće želi uvažiti mogućnost manifestiranja bolesti koja je ranije postojala tek nakon predaje. Potreba da stjecatelj životinje odmah prijavi pojavu bolesti te okolnost da su rokovi zapravo kratki, očito idu u korist predavatelja životinje (cf. u tom smislu i Vedriš, *Osnove imovinskog prava*, 231.).

39 Ostler, 'Kritik am Viehgewährschafrecht', 472. Slično tomu, zbog stvaranja paralelnog sustava odgovornosti koji odudara od općeg uređenja i nekih općih načela gradanskog prava (npr. načela jednake vrijednosti činidaba), određene kritike postoje i u hrvatskom pravu kad je riječ o nekim aspektima posebnog pristupa odgovornosti za materijalne nedostatke kod potrošačkih ugovora (Baretić, 'Prava kupca u slučaju materijalnih i pravnih nedostataka na prodanoj stvari', 802.–805.).

40 Kröger, 'Der Vieh- und Pferdekauf'; Koziol; Welsler; Zöchling-Jüd (ur.), *Grundriss des bürgerlichen Rechts II*, 88–89; Koziol, Bydlinski, Bollenberger (ur.), *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*, 995–996.

41 O tomu iscrpnije u: Baretić, 'Novine u Zakonu o obveznim odnosima' (2022); Slakoper, Nikšić, 'Novo uređenje odgovornosti za materijalne nedostatke u hrvatskom obveznom pravu' (2022).

42 O takvu zakonodavnom pristupu te nadovezanim praktičnim izazovima više u: Baretić, 'Prava kupca u slučaju materijalnih i pravnih nedostataka na prodanoj stvari', 802.–801.; Baretić, 'Novine u Zakonu o obveznim odnosima', 189., 192.–195. Općenito

povijesna razdoblja, s obzirom na tehnološki i opći društveni razvoj, sa sobom nose i različite senzibilitete zakonodavca, koji osim u određenim pojedinostima mogu imati utjecaj i na opće elemente nekog uređenja.⁴³

U svakom slučaju je uređenje iz OGZ-a za vrijeme svojeg važenja na hrvatskom teritoriju bilo praktično relevantno. Pritom se posebno ističe njegova primjena kad je posrijedi kupoprodaja konja, očito zbog njihove tadašnje gospodarske i praktične važnosti kao zaprežne životinje te svakodnevnog uporabe. Tomu svjedoči i sudska praksa pronađena u onodobnim zbirkama odluka te brojevima časopisa *Mjesečnik Pravnčkoga društva u Zagrebu*. Tako se neko vrijeme po domaćim sudovima razvlačio slučaj iz 1874. g., u kojemu je prodavatelj pripisivao dvama prodanim konjima dob od šest godina, dok se naknadno utvrdilo da su dosta stariji. U tom se smislu javio problem odgovornosti za izrijekom pripisana svojstva stvari iz § 923. OGZ-a, pa su različiti niži sudovi bili utvrdili da dob sama po sebi nije nedostatak koji smeta redovnoj uporabi stvari iz § 932. OGZ-a. No viši sudovi, uključujući kraljevski Banski stol te naposljetku kraljevski Stol sedmorice u Zagrebu, shvatili su navedeni činjenični sklop na način da je dob konja bila jedan od odlučujućih razloga za sklapanje ugovora, što su doveli u vezu i s prijevarnim postupanjem prodavatelja i zabludom (§ 871. OGZ-a) u koju je kupac doveden. Tužbeni zahtjev tužitelja (kupca) bio je dakle naposljetku prihvaćen, ugovor o kupoprodaji raskinut te kupovna cijena vraćena u skladu s § 932. OGZ-a.⁴⁴

U nešto zamršenijem slučaju iz 1882. g. riječ je bila o dva sukcesivno sklopljena ugovora o kupoprodaji konja. Nakon sklapanja drugog ugovora i predaje, konji su se razboljeli i uginuli zbog bolesti kod koje je inače postojala predmnjeva o postojanju prije predaje ako se pojavi u roku od trideset dana od predaje (§ 925. st. 3. OGZ-a). Kupac iz drugog ugovora uspio je zaštititi svoja prava iz *jemstva*, s obzirom na to da je u predviđenom roku izvršio sve svoje obveze (pregled i javljanje prodavatelju). No javio se problem kupca iz prvog ugovora (prodavatelja iz drugog ugovora), koji je nakon ispunjenja svoje obveze iz drugog ugovora pokušao ostvariti vlastito pravo iz *jemstva* u odnosu na prvi ugovor u kojem je bio kupac. Naime, bolest i uginuće konja dogodili su se u roku od trideset dana od predaje iz prvog ugovora te je kupac iz tog ugovora tvrdio da predmnjeva iz § 925. OGZ-a djeluje i u njegovu korist. Zbog toga je u svojem tužbenom zahtjevu tražio od tuženika (prodavatelja iz prvog ugovora) da mu, uz parnične troškove i kamate, vrati sve što je on morao platiti kupcu iz drugog ugovora. Na nižim sudovima bili su zauzeti različiti stavovi, a sporna su osim traženog iznosa bila i neka procesna pitanja te problemi dokazivanja. Naposljetku je kraljevski Stol sedmorice u Zagrebu donio odluku kojom je usvojio tužbeni zahtjev tužitelja (kupca iz prvog ugovora i prodavatelja iz drugog), no

o potrošačkoj kupoprodaji u pravu EU-a u: Tatjana Josipović, Ivana Kanceljak, 'Posebni dio' u: Tatjana Josipović (ur.), *Privatno pravo Europske unije – posebni dio* (Narodne novine 2022) 136.-147..

43 Inače, što se tiče posebnog pristupa potrošačima, stvarima s digitalnim elementom itd., naravno da se i suvremeno austrijsko zakonodavstvo prilagodava relevantnim direktivama EU-a, pa tako i Direktivi (EU) 2019/771. No kad je riječ o detaljima, potrebne izmjene uglavnom se unose u partikularno zakonodavstvo (npr. propise o zaštiti potrošača), dok se ABGB mijenja u nužnoj mjeri te u vezi s općim elementima uređenja (za detalje u pogledu Direktive (EU) 2019/771 i njezine implementacije u austrijsko pravo vidi: <<https://www.parlament.gv.at/gegenstand/XXVII/I/949/>> i <https://www.parlament.gv.at/dokument/XXVII/I/949/fname_983171.pdf> pristupljeno 7. ožujka 2024.

44 Odluka kraljevskog Stola sedmorice u Zagrebu od 23. prosinca 1876. g. br. 783, preuzeto iz: *Mjesečnik Pravnčkoga društva u Zagrebu* 3, 1 (Tiskom dioničke tiskare u Zagrebu 1877) 191.-197.

dosudio mu je samo iznos koji se odnosio na ugovor s tuženikom, odbijajući prihvatiti povezivanje s drugim ugovorom i iznosom plaćenim zbog *jemstva* s njim u vezi.⁴⁵

Kako je već na odgovarajućem mjestu bilo napomenuto vezano uz obveze kupca prije ostvarivanja prava iz jemstva, § 926. OGZ-a tražio je javljanje pojave bolesti prodavatelju ili nekim drugim osobama ako je on bio odsutan te pregled životinje od strane vještaka. No iako je navedena odredba spominjala vještake u množini, praksa je bila zauzela stav kako je ipak dovoljno da samo jedan vještak pregleda životinju. Tomu svjedoči i jedna odluka kraljevskog Stola sedmorice u Zagrebu iz 1890. g.⁴⁶ Inače se u tom slučaju javljalo nekoliko procesnopравnih problema vezanih uz dokazivanje, o kojima su različiti sudovi zauzimali različita stajališta. Primjerice, dosta se raspravljalo o pitanju odnosi li se termin „vještaci“ iz odredbe § 926. OGZ-a nužno na više njih koji bi trebali poduzeti pregled ili to može učiniti samo jedan te je stoga kod korištenja množine bila riječ o zakonskoj formulaciji koju ne treba tumačiti doslovno. Štoviše, kraljevski Banski stol je kao niži sud izrijekom bio donio odluku kako je ipak nužno da pregled obave dva vještaka, što je naknadno kraljevski Stol sedmorice opovrgnuo. Tumačenje prema kojemu je dovoljan samo jedan vještak inače je u teoriji izrijekom potvrdio Rušnov, pozivajući se na odluku tadašnjeg najvišeg državnog suda u Beču iz 1884. g.,⁴⁷ dakle šest godina prije donošenja odluke u ovom slučaju. Navedena neusklađenost u praksi sudova jedne te iste države vjerojatno svjedoči o sporijem kolanju informacija i usklađivanju pravnih stavova na sudovima, posebno kad je riječ o odnosu centra i periferije.

Nadovezano na to pitanje, domaći sudovi su znali biti i dovoljno fleksibilni u tumačenju i usmjereni na svrhu odredbe te namjeru zakonodavca, konkretno zaštitu prava kupca. Tako je u odluci iz 1887. g. kraljevski Banski stol u Zagrebu vezano uz pitanje broja vještaka iz § 926. OGZ-a naveo sljedeće: „Po tom je nedvojbeno, da u mjestih gdje ne ima više od jednoga vještaka, može pregledavanje obaviti i taj jedan vještak, a to je jamačno i bila misao zakonodavčeva, da stranki, kojoj na temelju zakona pripada odšteta iz naslova jamstva, pomogne do njezina prava, a ne da ostvaranje istoga obdržavanjem strogih, kadšto, kao što je i u ovom slučaju, neizvedivih propisa formalnoga prava otešća, ili upravo onemogućiti.“⁴⁸ U svakom slučaju navedeno javljanje predavatelju stvari moralo se u skladu s § 926. OGZ-a poduzeti *odmah*, a sudovi su to tumačili u značenju poštovanja rokova za priznanje predmnjeva iz §§ 924. i 925. OGZ-a. To barem proizlazi iz spomenute odluke kraljevskog Stola sedmorice u Zagrebu od 22. veljače

45 Odluka kraljevskog Stola sedmorice u Zagrebu od 16. prosinca 1886. g. br. 3354, preuzeto iz: *Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu* 13 (Tiskom dioničke tiskare u Zagrebu 1887) 78.–83. Inače je u naknadnoj praksi zabilježena odluka najvišeg državnog suda kojom je utvrđena nemogućnost iskorištavanja prava iz jemstva ako je kupljeni objekt prodan dalje (vidi tako odluku carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 18. srpnja 1900. g. 10255, preuzeto iz: Leopold Pfaff, Joseph von Schey, Vinzenz Krupsky (ur.), *Sammlung von Civilrechtlichen Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes, siebenunddreißigster Band* (Verlag der Manzschon k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts Buchhandlung 1902) odluka br. 1091, 474.–476.; cf. Posilović (ur.), *Opći austrijski građanski zakonik*, 361.).

46 Odluka kraljevskog Stola sedmorice u Zagrebu od 22. veljače 1890. g. br. 858, preuzeto iz: *Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu*, 16. (Tiskom dioničke tiskare u Zagrebu 1890) 263.–266., 265.

47 Rušnov, *Tumač Obćemu austrijskomu građanskomu zakoniku*, 383., gdje se referira na odluku carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču iz 1884. g., dakle šest godina prije donošenja odluke u ovom slučaju.

48 Odluka kraljevskog Banskog stola u Zagrebu od 23. studenog 1887. g. br. 18775, preuzeto iz: *Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu* 17 (Tiskom dioničke tiskare u Zagrebu 1891) 238.–242., 240. Odluku u prvom stupnju bio je donio Kraljevski sudbeni stol u Požegi.

1890. g., u kojoj se pravodobnost javljanja iz § 926. OGZ-a procjenjivala po roku od trideset dana za predmnevju o postojanju konjske bolesti iz § 925. st. 3 OGZ-a.⁴⁹

U tekstu je već bila spomenuta mogućnost kupoprodaje *per aversionem*, tj. *napoprijeko* ili kako stvari stoje i leže u § 930. OGZ-a. Općenito govoreći, ako bi se kupovao veći broj grla stoke, teoretski nije nezamislivo da bi se to možda moglo smatrati kupoprodajom u načelu zamjenjivih stvari, pa i kupoprodajom *per aversionem*. Međutim, sudska praksa, točnije odluka središnjeg i najvišeg carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču iz 1911. g., izrijeckom je zauzela stav kako se kupnja više komada stoke za jednu cijenu ne može smatrati averzionalnom kupoprodajom iz § 930. OGZ-a.⁵⁰ U tom smislu kod takve kupoprodaje stoke ne bi vrijedila spomenuta ograničenja odgovornosti predavatelja stvari kod kupoprodaje *per aversionem*. Inače je kod postojanja materijalnog nedostatka kod samo jednog konja od kupljenog para za zapregu postojala mogućnost raskida cijelog ugovora. Drugim riječima, na temelju *jemstva* dolazilo je do nužnosti povrata oba konja i restitucije ukupne kupoprodajne cijene, kao što se može vidjeti u jednoj odluci kraljevskog Banskog stola u Zagrebu iz 1887. g.⁵¹ U istoj je odluci sud kao jedan od argumenata za raskid ugovora u takvom slučaju istaknuo okolnost da je prodavatelju „po odnošajih tužiteljevih moralo biti poznato, da će jih ovaj rabiti kao dvopregu i da je samo zato ponudio toliko kupovninu“.⁵² Time je kao relevantna okolnost u kontekstu materijalnih nedostataka kao razloga raskida ugovora istaknuta kupčeva implicirana namjena objekta kupoprodaje. Kako se već moglo vidjeti u tekstu, §§ 922. i 923. OGZ-a ne poznaju takve nedostatke, nego samo one koji se odnose na ugovorena ili uobičajena svojstva. Inače, što se općenito tiče raskida ugovora kupoprodaje dvaju zaprežnih konja zbog postojanja materijalnih nedostataka samo na jednom od njih, riječ je o pristupu koji svoj uzor ima u antičkom rimskom pravu,⁵³ iako navedenu okolnost sudovi nisu izrijeckom navodili u svojim odlukama.

Naposljetku valja istaknuti kako je praksa potvrdila mogućnost stranačkog isključenja *jemstva*, čime je ono, kao i u rimskom pravu, svrstano među *naturalia negotii*, odnosno prirodne sastojke pravnog posla. Tako je izjavu prodavatelja kojom isključuje vlastitu odgovornost te upućuje kupca da sam pregleda stvar, najviši sud u državi – carski i kraljevski Vrhovni sud u Beču u jednoj odluci iz 1877. g. – tumačio na način da se time zapravo isključuje odgovornost iz *jemstva*.⁵⁴

49 Odluka kraljevskog Stola sedmorice u Zagrebu od 22. veljače 1890. g. br. 858., 265.

50 Odluka carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 19. srpnja 1911. g. Rv. V, 1477/11, preuzeto iz: Leopold Pfaff, Joseph von Schey, Vinzenz Krupsky (ur.), *Sammlung von Civilrechtlichen Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes, achtundvierzigster Band* (Verlag der Manzschén k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts Buchhandlung 1913) odluka br. 5546, 529.–530.; cf. Posilović, *Opći austrijski građanski zakonik*, 361.

51 Vidi tako već citiranu odluku kraljevskog Banskog stola u Zagrebu od 23. studenog 1887. g. br. 18775, 241.–242. Također vidi i odluku carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 13. prosinca 1898. g. 16326, preuzeto iz: Leopold Pfaff, Joseph von Schey, Vinzenz Krupsky (ur.), *Sammlung von Civilrechtlichen Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes, fünfunddreißigster Band* (Verlag der Manzschén k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts Buchhandlung 1900) odluka br. 408, 665–667; cf. Posilović, *Opći austrijski građanski zakonik*, 361.

52 Već citirana odluka kraljevskog Banskog stola u Zagrebu od 23. studenog 1887. g. br. 18775, 242.

53 Zimmerman, *The Law of Obligations*, 319, bilj. 204 (za rimski izvor vidi: D. 21, 1, 38 pr. (*Ulpianus 2 ad ed. aedil. curul.*), in fine).

54 Odluka carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 24. siječnja 1877. g. br. 8108, preuzeto iz: *Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu* 13 (Tiskom dioničke tiskare u Zagrebu 1887) 390.–392. Ista odluka spominje se vezano uz § 924. OGZ-a i u: Posilović (ur.), *Opći austrijski građanski zakonik*, 359., iako je, vjerojatno lapsusom, naveden pogrešan datum donošenja odluke (26. umjesto 24. siječnja 1877. g., cf. Julius Glaser, Joseph Unger, Joseph Walter (ur.), *Sammlung von Civilrechtlichen Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes, fünfzehnter Band* (Druck und Verlag von Carl Gerold's Sohn 1880) 36).

Sve u svemu, zakonsko uređenje materijalnih nedostataka kod kupoprodaje stoke u OGZ-u, kao i nadovezana sudska praksa, svjedoče o tadašnjoj općoj relevantnosti stoke kao predmeta kupoprodaje. Osim toga se u pojedinim elementima i detaljima uređenja, odnosno u pristupu nekim problemima u praksi, mogu primijetiti različite nijanse pristupa materijalnim nedostacima kod kupoprodaje stoke, vezane uz specifičnost tog predmeta kupoprodaje. Prije donošenja bilo kakvih zaključaka na temelju te analize, preostaje osvrnuti se na suvremeno hrvatsko uređenje odgovornosti za materijalne nedostatke, općenito te kad je posrijedi kupoprodaja stoke.

4. OSVRT NA SUVREMENO HRVATSKO UREĐENJE

Općenito govoreći, između *jemstva* u OGZ-u i suvremenog hrvatskog prava odgovornosti za materijalne nedostatke ne postoji izravna veza, unatoč dugotrajnom važenju pravila OGZ-a na hrvatskom teritoriju. Naime, kako je već bilo istaknuto, uređenje u ZOO-u je u svojim glavnim obilježjima uređenja proizašlo iz Zakona o obveznim odnosima iz 1978. g., koje je pak imalo neke druge uzore, a ne OGZ. Tu se u vezi s odgovornosti za materijalne nedostatke posebno ističu Jednoobrazni zakon o međunarodnoj prodaji robe (*Uniform Law on the International Sale of Goods* ili ULIS) iz 1964. g.⁵⁵ i spomenute Opće uzance za promet robom iz 1954. g., koji nemaju predviđeno posebno uređenje vezano uz kupoprodaju stoke. Vjerojatno zbog toga u suvremenom hrvatskom pravu ne postoji bilo kakva izravna referencija na materijalne nedostatke kod kupoprodaje stoke ili životinja kakva je postojala u OGZ-u (i kakva postoji i danas). No s druge strane kod kupoprodaje stoke dakako mogle bi se primijeniti opće odredbe o odgovornosti za materijalne nedostatke. Osim toga, jasno je da postoje određene sadržajne poveznice između općeg uređenja *jemstva* u OGZ-u i odgovornosti za materijalne nedostatke suvremenog hrvatskog prava, što je uostalom vezano i uz rimsku pravnu tradiciju kao zajedničko krajnje izvorište te opći konceptualni i terminološki kontekst obaju sustava.

S tim u vezi najprije treba spomenuti važnu terminološku diskrepanciju između uređenja u OGZ-u i ZOO-u, spomenutu i prije. Naime, *Gewährleistung* ili *jemstvo* naziv je opće odgovornosti za materijalne nedostatke stvari u sustavu OGZ-a, dok (komercijalno) jamstvo u suvremenom hrvatskom pravu ima značenje dodatne ugovorne odgovornosti na koju se obvezuje prodavatelj ili proizvođač stvari ako to želi.⁵⁶ Osim toga, na razini općeg koncepta uređenja također postoji jedna razlika. Naime, iako je i u hrvatskom pravu odgovornost za materijalne nedostatke ispunjenja najprije uređena na općoj razini kad su posrijedi svi naplatni ugovori,⁵⁷ svi detalji uređenja nalaze se uz kupoprodaju kao glavno područje primjene tih pravila.⁵⁸ U tom

55 <<https://www.unidroit.org/instruments/international-sales/ulis-1964/>> pristupljeno 7. ožujka 2024. Iscrpnije o uzorima za odgovornost za materijalne nedostatke u ZOO-u u: Tot, 'Poredbenopravni utjecaji na Zakon o obveznim odnosima', 3., 13., 35., 38., 41., 52.–53.; Slakoper; Nikšić, 'Novo uređenje odgovornosti za materijalne nedostatke u hrvatskom obveznom pravu', 533.

56 U tom smislu može se razlikovati *implied warranty* (odgovornost za materijalne nedostatke koja proizlazi iz zakona) i *express warranty* koju stranke posebno ugovaraju (Baretić, 'Prava kupca u slučaju materijalnih i pravnih nedostataka na prodanoj stvari', 827.). *Jemstvo* je u sustavu OGZ-a zapravo *implied warranty*, dok je (komercijalno) jamstvo u suvremenom hrvatskom pravu ustvari *express warranty* koje postoji uz zakonski uređeni *implied warranty* opće odgovornosti za materijalne nedostatke ispunjenja. U suvremenom austrijskom pravu (komercijalno) jamstvo ili *express warranty* zasebno je uređeno kao tzv. *rechtsgeschäftliche Garantie* (Koziol; Welsch; Zöchling-Jüd (ur.), *Grundriss des bürgerlichen Rechts II*, 107–110).

57 Čl. 357. st. 1. ZOO-a.

58 Čl. 357. st. 3. te čl. 399.a *sqq.* ZOO-a.

je smislu suvremeno hrvatsko uređenje zapravo bliže izvornom rimskom sustavu od OGZ-a, s obzirom na to da je u rimskom pravu razvoj odgovornosti za materijalne nedostatke bio vezan upravo uz kupoprodaju. S druge strane, kako se moglo vidjeti, *jemstvo* je u OGZ-u uređeno u okviru općeg dijela obveznog prava, iako se dakako praktično najčešće odnosi upravo na kupoprodaju. No ponovno u vezi s pojedinim elementima uređenja, barem što se tiče općeg pristupa i načelnih pravila, postoji dosta sličnosti između jemstva i odgovornosti za materijalne nedostatke u suvremenom hrvatskom pravu.

Tako se i u suvremenom hrvatskom pravu odgovornost odnosi na materijalne nedostatke u vezi sa svojstvima stvari koja su bila ugovorena ili uobičajena, kao i u § 923. OGZ-a, iako je dakako uređenje u ZOO-u mnogo detaljnije i iscrpnije te uz to posebno dotiče problematiku kupoprodaje stvari s digitalnim elementom.⁵⁹ Suvremeno hrvatsko uređenje dakako ne poznaje posebne predmnjeve koje bi se odnosile na bolesti stoke koje su postojale u §§ 924.–927. OGZ-a. Međutim, ZOO u čl. 400. st. 9. poznaje opću predmnjevu prema kojoj se za svaki nedostatak stvari koji se pokaže u roku od jedne godine od prijelaza rizika na kupca predmnijeva da je postojao i u trenutku prijelaza rizika. Kao i u § 927. OGZ-a, prodavatelj može dokazivati da tada nije postojao nedostatak, a isto može proizaći i iz naravi predane stvari, odnosno samog nedostatka. Što se tiče odredbe § 928. OGZ-a, prema kojoj se ne odgovara za nedostatke koji su bili poznati (odnosno koji su mogli biti poznati) stjecatelju, osim ako je predavatelj stvari izrijekom tvrdio da ne postoje nikakvi nedostaci, podjednaka odredba može se naći u čl. 402. st. 4. ZOO-a. Drugim riječima, kao i OGZ, i suvremeno hrvatsko pravo u tom detalju odudara od rimskog pravnog uređenja, kod kojeg je bilo snažnije naglašeno načelo *caveat emptor*.

S obzirom na to da nije ništa posebno određeno za bolesti stoke kao potencijalni nedostatak, i u tim bi slučajevima postojala ista predmnjeva. To bi značilo da bi rok za predmnjevu u slučajevima bolesti stoke u hrvatskom pravu mogao biti višestruko dulji od rokova iz OGZ-a koji su, ovisno o bolesti i vrsti stoke, iznosili od osam do trideset dana. No suvremena hrvatska odredba čl. 400. st. 9. ZOO-a sadrži i korisnu iznimku „osim ako suprotno proizlazi iz naravi nedostatka“, što bi se vrlo vjerojatno trebalo primijeniti i u kontekstu bolesti stoke.⁶⁰ Inače je navedena odredba rezultat prilagodbe Direktivi (EU) 2019/771 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2019. g.⁶¹ Iako je u toj Direktivi bilo predviđeno izuzimanje njezine opće primjene za prodaju živih životinja (čl. 3. st. 5.b), pri čemu je europski zakonodavac možda imao na umu određene posebnosti vezane uz kupoprodaju stoke, hrvatski zakonodavac nije iskoristio tu mogućnost. Zbog toga se sve odredbe navedene Direktive, transponirane u hrvatsko zakonodavstvo, primjenjuju i u kontekstu odgovornosti za materijalne nedostatke kod kupoprodaje stoke.⁶²

59 Čl. 401. ZOO-a. Iscrpno o tom uređenju u: Baretić, 'Novine u Zakonu o obveznim odnosima'; Slakoper, Nikšić, 'Novo uređenje odgovornosti za materijalne nedostatke u hrvatskom obveznom pravu'.

60 To bi međutim u slučaju spora pred sudom zahtijevalo sudjelovanje vještaka veterinaru u postupku, koji bi u svakom pojedinom slučaju morali utvrđivati potencijalno različite rokove za razne pojedine bolesti stoke, što bi svakako utjecalo na troškove spora.

61 Punim imenom: Direktiva (EU) 2019/771 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2019. o određenim aspektima ugovora o kupoprodaji robe, izmjeni Uredbe (EU) 2017/2394 i Direktive 2009/22/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 1999/44/EZ (Tekst značajan za EGP), OJ L 136, 22. svibnja 2019., str. 28.–50. (<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0771>> pristupljeno 27. veljače 2024., dalje: Direktiva (EU) 2019/771). Više o tomu u: Baretić, 'Novine u Zakonu o obveznim odnosima', 192.–193., 201.

62 O navedenoj odredbi direktive vidi: Ivana Kanceljak, 'Određeni aspekti ugovora o prodaji robe na digitalnom tržištu i preuzimanje u hrvatsko pravo' u: Jakša Barbić (ur.), *Pravna zaštita pojedinca na jedinstvenom digitalnom tržištu Europske unije* (HAZU 2021) 65., 75.

U vezi s općim uređenjem te odgovornosti u usporedbi s *jemstvom*, još se može istaknuti da, za razliku od odredbe § 930. OGZ-a, ZOO nema posebno pravilo za tzv. averzionalne pravne poslove, tj. one kod kojih bi se neka roba prodavala kako stoji i leži. No u našoj teoriji zauzet je stav kako se u tim slučajevima odgovornost isključuje, osim ako su određena svojstva bila posebno ugovorena.⁶³ U sadržajnom smislu, navedeni stav u potpunosti odgovara odredbi § 930. OGZ-a.⁶⁴

Strogo gledano, ZOO nema ni odredbu prema kojoj bi se jedino u slučaju neuklonjivog nedostatka koji smeta redovnoj uporabi stvari mogao tražiti raskid ugovora (*actio redhibitoria* iz § 932. OGZ-a). Međutim, kupac nema pravo na raskid ugovora ako je nedostatak neznatan,⁶⁵ što se može shvatiti kao obrnuto formulirana no sadržajno ista odredba. Za razliku od OGZ-a, ZOO sadrži izravniju verziju tužbe *actio quanti minoris* prema kojoj kupac ima pravo i zahtije-

63 Klarić, Vedriš, *Gradansko pravo*, 419.

64 Okolnost sadržajne podudarnosti navedenog stava u teoriji s odredbom § 930. OGZ-a možda bi se mogla protumačiti kao supsidijarna primjena pravnog pravila iz OGZ-a zbog postojanja pravne praznine u suvremenom hrvatskom pravu (o tomu općenito u: Klarić, Vedriš, *Gradansko pravo*, 19.–20.; Petrak, 'Rimsko pravo kao pozitivno pravo u Republici Hrvatskoj', 5.–6.; Gavella, 'Gradansko pravo u Hrvatskoj i kontinentalno-europski pravni krug', 365.–366.). Međutim, ovdje valja napomenuti kako Goldštajn u svojoj prolegomeni Zakonu o obveznim odnosima iz 1978. g. decidirano tvrdi kako je navedeni Zakon cjelovita kodifikacija obveznog prava, kod koje se mogući izostanak neke odredbe u odnosu na prethodno pravo ima predmnijevati kao namjera zakonodavca te da se moguće pravne praznine u tom Zakonu ne bi trebale popunjavati pozivanjem na pravna pravila građanskih zakonika, nego primjenom metoda interpretacije koje je uveo novi zakon. Uz to, isti autor tvrdi kako bi bezuvjetna primjena pravnih pravila građanskih zakonika u slučajevima pravnih praznina dovela do „nakalempljivanja“ na novi zakon zastarjelih rješenja iz kodifikacija s početka 19. stoljeća koja „daleko zaostaju za modernim rješenjima“ (Goldštajn, 'Prolegomena Zakonu o obveznim odnosima', 7.–8.). S obzirom na to da je suvremeni hrvatski ZOO sljednik Zakona o obveznim odnosima iz 1978. g., sličan zaključak bi prema svemu sudeći mogao vrijediti i za suvremeno hrvatsko pravo. Međutim, Goldštajn također u istom tekstu prihvaća mogućnost postojanja i suprotnog stajališta, prema kojem bi se pravne praznine u zakonu ipak mogle popunjavati pravnim pravilima. No u tom slučaju upozorava na nužnost korištenja i drugih izvora uz odredbe pravnih pravila građanskih zakonika, uključujući i recepciju stranih poredbenih rješenja (suvremenih), uz odgovarajuća obrazloženja i nužnost prihvatljivosti tih rješenja u ekonomskim i općim društvenim okolnostima u tadašnjoj državi (*id.*, 6.–7.). Pritom se poziva na jednu odluku saveznog Vrhovnog suda Jugoslavije iz 1956. g., u kojoj je bilo naglašeno kako moguća neprihvatljivost pravnih pravila građanskih zakonika postoji ne samo kod njihove izričite suprotnosti u odnosu na pozitivne propise, nego i u situacijama moguće neusklađenosti nekog pravnog pravila s tadašnjim načelima društvenog poretka. Tu je riječ o sudskoj elaboraciji odredbe čl. 4. st. 1. tada relevantnog Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. i za vrijeme neprijateljske okupacije (Službeni list FNRJ, broj 86/1946, 105/1946, 96/1947) koja eventualnu primjenu pravnih pravila građanskih zakonika vezuje, među ostalim, uz usklađenost s Ustavom, zakonima i načelima ustavnog poretka tadašnje države. Odgovarajuća odredba suvremenog hrvatskog prava nalazi se u čl. 2. Zakona o načinu primjene pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine (Narodne novine, broj 73/1991), prema kojoj se mogućnost primjene pravnih pravila vezuje, među ostalim, uz njihovu usklađenost s Ustavom i zakonima RH. Što se konkretno tiče averzionalne kupoprodaje na koju se odnosila odredba § 930. OGZ-a, ona prema svemu sudeći ne bi bila ni u kakvoj suprotnosti s ustavom, zakonima i općim društvenim ili ekonomskim načelima, bilo socijalističke Jugoslavije ili suvremene RH. Eventualno bi u obzir mogao doći Goldštajnov prigovor prema kojemu su pravna pravila građanskih zakonika općenito zastarjela rješenja, iako se ne može primijetiti bilo kakva neusklađenost navedene odredbe s općim zakonskim obveznopravnim rješenjima, bilo u odnosu na Zakon iz 1978. g. ili pak suvremeni ZOO. Dodaše, može se općenito postaviti pitanje koliko je averzionalna kupoprodaja praktično relevantan fenomen. No svakako nije nezamisliva situacija u kojoj se neke stvari prodaju *naprijeko* ili kako stoje i leže. Moguće suženje prodavateljeve odgovornosti tada bi se moglo vezati i uz odredbu čl. 402. st. 1. ZOO-a, prema kojoj prodavatelj ne odgovara za nedostatke koji su kupcu u trenutku sklapanja ugovora bili poznati ili mu nisu mogli ostati nepoznati. Tako bi se kod takvog ugovora moglo uzeti da je kupac morao znati da postoji mogućnost nekog nedostatka među stvarima koje kupuje (*cf.* Klarić, Vedriš, *Gradansko pravo*, 417.). Naravno, ako bi prodavatelj tvrdio da postoje određena svojstva a njih ne bi bilo, to bi bilo pokriveno općom odredbom čl. 401. st. 1. t. 1. ZOO-a, prema kojoj nedostatak postoji ako stvar nema ugovorena svojstva, što bi se dakako primjenjivalo i na averzionalnu kupoprodaju. Takvim pristupom ostali bismo u sustavu ZOO-a, u skladu s Goldštajnovim pristupom u vezi sa Zakonom o obveznim odnosima iz 1978. g., bez referiranja na pravno pravilo iz § 930. OGZ-a. Drugim riječima, zaobilaznim putem, preko tumačenja i logične primjene nekih temeljnih pravila odgovornosti za materijalne nedostatke došlo bi se do rješenja koje je u ranijem razdoblju bilo izriječkom kodificirano. U praktičnom smislu zapravo je svejedno kako se došlo do rješenja jer oba pristupa vode do podjednakih rezultata.

65 Čl. 410. st. 7. u vezi s čl. 410. st. 1. t. 4. ZOO-a. Uz to, u vezi s različitim pravima koja su kupcu na raspolaganju u slučaju postojanja materijalnih nedostataka postoji gradacija, pa kupac najprije treba pokušati s nekim blažim zahtjevima prije nego što dobije ovlast tražiti raskid ugovora, gdje se očituje načelo *in favorem contractus*, tj. nastojanje očuvanja ugovornog odnosa (Baretić, 'Novine u Zakonu o obveznim odnosima', 202.; čl. 410. st. 5. i čl. 412. ZOO-a).

vati razmjerno sniženje cijene.⁶⁶ U tom bi se smislu moglo reći kako je u još jednom odudaranju od uređenja u OGZ-u, ZOO zapravo ispao bliži rimskom pravu od tog Zakonika, očito preko nekih drugih kanala utjecaja.

Naposljetku, iako se u ZOO-u u kontekstu odgovornosti za materijalne nedostatke stvari javlja šestomjesečni rok, odnosi se na neke specifične aspekte uređenja te se ne bi moglo tvrditi da je vezan uz rimsko pravo i taj rok za tužbu *actio redhibitoria*, odnosno uz § 933. OGZ-a.⁶⁷

5. ZAKLJUČAK

Općenito govoreći o odgovornosti za materijalne nedostatke u sustavu OGZ-a ili pak suvremenog hrvatskog ZOO-a, očiti su elementi koji se mogu vezati uz rimsko pravo i rimsku pravnu tradiciju. Tu spadaju, primjerice, potreba pregleda predane stvari, vezanost nedostataka uz ugovorenu ili uobičajenu uporabu, nužnost skrivenosti nedostataka, različita sredstva koja su na raspolaganju vjerovniku (moderne varijante tužbi *actio redhibitoria* i *actio quanti minoris*) itd. Pritom se kao svojevrsni *curiosum* može istaknuti okolnost da je suvremeno hrvatsko uređenje u nekim aspektima bliže izvornom rimskom sustavu od OGZ-a. Tako suvremeno hrvatsko pravo detalje uređenja odgovornosti za materijalne nedostatke koncentrira upravo uz kupoprodaju, isto kao i rimsko pravo, dok OGZ poznaje opći koncept odgovornosti unutar općeg dijela obveznog prava. Također, hrvatsko pravo, kao i rimsko, poznaje izričitu *actio quanti minoris*, dok je u OGZ-u moguće eventualno samo iščitati mogući utjecaj te tužbe u kontekstu različitih pravnih sredstava dostupnih vjerovniku kod *jemstva*. U tom se smislu može primijetiti kako elementi rimskog pravnog uređenja imaju različite kanale utjecaja i smjerove prodiranja do suvremenog prava. Iako se ZOO svakako može smatrati modernijim uređenjem od OGZ-a, ovdje se može vidjeti kako je u određenim detaljima zapravo bliži antičkom rimskom pravu od tog Zakonika.

Konkretno, što se tiče odgovornosti za materijalne nedostatke, kod kupoprodaje stoke primjetan je još jedan paradoks. Naime, u rimskom je pravu to bilo jedno od područja u kojem su se razvijala najvažnija pravila o odgovornosti koja su poslije bila podignuta na općenitu razinu te su vrijedila kod svih kupoprodajnih ugovora. S druge strane, u pravu OGZ-a odgovornost za materijalne nedostatke kod kupoprodaje stoke bilo je uređeno kao specifično područje s pravilima koja odudaraju od općeg uređenja koje je vrijedilo u svim drugim slučajevima. Tu je dakle bila riječ o tomu da je zakonodavac prepoznao navedeno područje kao dovoljno bitno i specifično da zaslužuje posebna pravila, slično kao što u suvremenom hrvatskom pravu postoji poseban pristup u pogledu kupoprodaje stvari s digitalnim elementom, ili općenito što se tiče potrošačkih ugovora o kupoprodaji.

Odgovornost za materijalne nedostatke kod kupoprodaje stoke u rimskom pravu iznjedrila je mnoga opća relevantna pravila, pa se kao logično može postaviti pitanje mogu li uređenja u OGZ-u i nadovezana praksa biti na bilo kakav način korisni općim razmatranjima o tom pravnom području. Kako se moglo vidjeti, OGZ je najprije vrlo specifično uređivao različite

⁶⁶ Čl. 410. st. 1. t. 3. ZOO-a.

⁶⁷ Šestomjesečni rok predviđen je za trajanje predmnjeve o postojanju nedostataka u trenutku prijelaza rizika kod trgovačkih ugovora (čl. 400. st. 10. ZOO-a) te za isključenje odgovornosti pojavom nedostataka nakon tog razdoblja kod trgovačkih ugovora (čl. 404. st. 2. te čl. 407. ZOO-a).

bolesti stoke te uza svaku vezivao posebni rok, a onda naknadno od toga odustao te ostavio definiranje detalja prilagodljivijoj zakonodavnoj razini naredaba. Iako je prvotno specifično uređenje vrijedilo više od 100 godina, vjerojatno se može zaključiti kako u navedenom području općenito nije poželjno pretjerano detaljno uređivati određene probleme, što zapravo može ugroziti koherentnost općeg sustava odgovornosti za materijalne nedostatke. Opće društvene okolnosti i tehnološki razvoj sa sobom nose i moguće sasvim opravdane različite pristupe i senzibilitete zakonodavca u danom vremenskom razdoblju. No, kako se moglo vidjeti, sve to je podložno promjenama, relativno čestim, dok temeljna načela ostaju.

Sudska praksa vezana uz *jemstvo* iz OGZ-a kod kupoprodaje stoke s kraja 19. i početka 20. stoljeća pokazala je koliko je kupoprodaja živih životinja potencijalno pravno izazovna te da je s razlogom stoljećima bila središnje mjesto odgovornosti za materijalne nedostatke, na ovaj ili onaj način. Praktična relevantnost kupoprodaje stoke danas je naravno smanjena u odnosu na to razdoblje te postoji prvenstveno u sferi poljoprivrede i stočarstva. No spomenuta svijest europskog zakonodavca o mogućoj potrebi posebnog pristupa ovim pitanjima pokazuje njihovu kontinuiranu važnost. U tom kontekstu različita povijesna iskustva, od antičkog rimskog prava do nedavne primjene OGZ-a u hrvatskim krajevima, možda mogu biti od određene koristi.

BIBLIOGRAFIJA

1. Baretić M, 'Novine u Zakonu o obveznim odnosima – odgovornost za materijalne nedostatke stvari', u *Zbornik 60. susreta pravnika – Opatija '22* (Hrvatski savez udruga pravnika u gospodarstvu 2022) 187.
2. Baretić M, 'Prava kupca u slučaju materijalnih i pravnih nedostataka na prodanoj stvari' (2016) 55, 5 *Pravo u gospodarstvu* 799.
3. Bucher E, 'Ein wenig es zu Begriff und Geschichte der Gewährleistung in Österreich und anderswo', u Constanze Fischer-Czermak *et al.* (ur.), *Festschrift Rudolf Welsler zum 65. Geburtstag* (MANZ 2004) 93.
4. Ernst W, 'Sach- und Rechtsmängelhaftung' u Mathias Schmoeckel, Joachim Rückert, Reinhard Zimmermann (ur.), *Historisch-kritischer Kommentar zum BGB, Band III, Schuldrecht: Besonderer Teil* (Mohr Siebeck 2013) 75.
5. Gavella N, 'Građansko pravo u Hrvatskoj i kontinentalno-europski pravni krug – u povodu 140. obljetnice stupanja na snagu OGZ u Hrvatskoj' (1993) 43, 4 *Zbornik PFZ* 335.
6. Glaser J, Unger J, Walter J, (ur.), *Sammlung von Civilrechtlichen Entscheidungen des k. k., obersten Gerichtshofes, fünfzehnter Band* (Druck und Verlag von Carl Gerold's Sohn 1880).
7. Goldštajn A, 'Prolegomena Zakonu o obveznim odnosima' u Aleksandar Goldštajn (ur.), *Obvezno pravo* (Informator 1979) 5–81.
8. Josipović T, Kanceljak, I, 'Posebni dio' u Tatjana Josipović (ur.), *Privatno pravo Europske unije – posebni dio* (Narodne novine 2022) 136.
9. Josipović T, Kanceljak, I, 'Pravna sredstva u slučaju ispunjenja s nedostatkom' u Tatjana Josipović (ur.), *Privatno pravo Europske unije – posebni dio* (Narodne novine 2022) 87.
10. Kanceljak I, 'Određeni aspekti ugovora o prodaji robe na digitalnom tržištu i preuzimanje u hrvatsko pravo' u Jakša Barbić (ur.), *Pravna zaštita pojedinca na jedinstvenom digitalnom tržištu Europske unije* (HAZU 2021) 65.

11. Kaser M, *Das römische Privatrecht I: das altrömische, das vorklassische und klassische Recht* (C. H. Beck 1971).
12. Kaser M, *Das römische Privatrecht II: die nachklassischen Entwicklungen* (C. H. Beck 1975).
13. Klarić P, Vedriš M, *Građansko pravo* (Narodne novine 2006).
14. Koziol H, Bydliński P, Bollenberger R, (ur.), *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch. Kommentar* (Springer 2010).
15. Koziol H, Welser, R, Zöchling-Jüd, B, (ur.), *Grundriss des bürgerlichen Rechts II: Schuldrecht allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht* (MANZ 2015).
16. Kröger J, 'Der Vieh- und Pferdekauf', u Bernhard Dombek i Ludwig Kroiß (ur.), *FormularBibliothek Vertragsgestaltung - Schuldrecht, 4. Auflage* (Nomos 2023).
17. Medicus D, 'Zur Geschichte der Sachmängelhaftung' u Reinhard Zimmerman (ur.), *Rechtsgeschichte und Privatrechtsdogmatik* (C. F. Müller 1999) 307.
18. Meissel Franz-Stefan, 'Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch', u *Staatslexikon der Görres-Gesellschaft, 8. Aufl., Bd. 1* (Herder 2017) 112.
19. Michel A T, *Darstellung der Gewährleistung nach dem österreichischen Privatrechte* (Buchdruckerei von Friedrich Rohljček 1849).
20. Mugdan B (ur.), *Gesamten Materialien zum Bürgerlichen Gesetzbuch, II. Band: Recht der Schuldverhältnisse* (R. v. Decker's Verlag 1899).
21. Neschwara C, *Die ältesten Quellen zur Kodifikationsgeschichte des österreichischen ABGB* (Böhlau 2012).
22. Ostler F, 'Kritik am Viehgewährschaftsrecht' (1956) 15/16 JuristenZeitung 471.
23. Petrak, M, *Error in substantia u rimskom i suvremenom ugovornom pravu*, magistrski rad (Sveučilište u Zagrebu – Pravni fakultet 1997).
24. Petrak M, 'Rimsko pravo kao pozitivno pravo u Republici Hrvatskoj. Prilog tumačenju Zakona o načinu primjene pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine' (2006) 10 Hrvatska pravna revija 1.
25. Pirka I, 'U čemu se razlikuju propisi ob uvukloj se bludnji kod sklapanja pogodba (§§ 871.–877.) od propisa o jamstvu (§§ 923.–933. o. g. z.)?' (1878) 4 Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu 455.
26. Ranieri F, *Europäisches Obligationenrecht* (Springer 2009).
27. Rušnov A, *Tumač Obćemu austrijskomu građanskomu zakoniku, knjiga druga* (Tisak i naklada knjižare Lav. Hartmana 1891).
28. Slakoper Z, 'Primjena odredbi Zakona o obveznim odnosima o odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke na razne vrste ugovora' (2004) 25, 1 Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci 445.
29. Slakoper Z, Nikšić, S, 'Novo uređenje odgovornosti za materijalne nedostatke u hrvatskom obveznom pravu' (2022) 43, 3 Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci 531.
30. Sukačić M, *Pactum displicentiae u rimskoj pravnoj tradiciji*, doktorska disertacija (Sveučilište u Zagrebu – Pravni fakultet 2019).
31. Sukačić M, 'Some remarks on slave-sellers' liability under Roman law' (2022) 38, 1 Pravni vjesnik 49.
32. Tot I, 'Poredbenopravni utjecaji na Zakon o obveznim odnosima', u Ivan Tot i Zvonimir Slakoper (ur.), *Hrvatsko obvezno pravo u poredbenopravnom kontekstu. Petnaest godina Zakona o obveznim odnosima* (Sveučilište u Zagrebu – Ekonomski fakultet 2022) 3.
33. Vedriš M, *Osnove imovinskog prava* (Informator 1971).
34. Zimmerman R, *The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition* (OUP 1996).

PROPISI I DOKUMENTI

1. *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch* (ABGB), tj. austrijski Opći građanski zakonik, *Justizgesetzsammlung*, br. 1/1811. Tekst zakonika na njemačkom jeziku, sa svim izmjenama i dopunama važećim na dan 17. veljače 2024. dostupan na: <<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622>> pristupljeno 7. ožujka 2024.
2. *Bürgerliches Gesetzbuch* (BGB), tj. njemački građanski zakonik. Tekst zakonika na njemačkom jeziku, sa svim izmjenama i dopunama važećim na dan 1. siječnja 2024. dostupan na: <<https://www.gesetze-im-internet.de/bgb>> pristupljeno 7. ožujka 2024.
3. Direktiva (EU) 2019/771 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2019. o određenim aspektima ugovora o kupoprodaji robe, izmjeni Uredbe (EU) 2017/2394 i Direktive 2009/22/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 1999/44/EZ (Tekst značajan za EGP), OJ L 136, 22. svibnja 2019., str. 28.–50. (<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0771>> pristupljeno 27. veljače 2024.).
4. *Gewährleistungsrichtlinien-Umsetzungsgesetz* (Austrija), <<https://www.parlament.gv.at/gegenstand/XXVII/1/949>> pristupljeno 7. ožujka 2024.
5. *Verbrauchergewährleistungsgesetz* (Austrija), <https://www.parlament.gv.at/dokument/XXVII/1/949/fname_983171.pdf> pristupljeno 7. ožujka 2024.
6. Jednoobrazni zakon o međunarodnoj prodaji robe (*Uniform Law on the International Sale of Goods* ili ULIS) iz 1964. g. (<<https://www.unidroit.org/instruments/international-sales/ulis-1964/>> pristupljeno 7. ožujka 2024.).
7. *Obći austrijski građanski zakonik* (Iz c. kr. dvorske i dèržavne štamparije 1853).
8. Opće uzance za promet robom, Službeni list FNRJ, broj 15/1954, Službeni list SFRJ, broj 29/1978, Narodne novine, broj 53/1991, 35/2005.
9. Posilović S, (ur.) *Opći austrijski građanski zakonik* (St. Kugli, bez godine izdanja).
10. Vuković M, (ur.) *Pravila građanskih zakonika* (Školska knjiga 1961).
11. Zakon o načinu primjene pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine, Narodne novine, broj 73/1991.
12. Zakon o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. i za vrijeme neprijateljske okupacije, Službeni list FNRJ, broj 86/1946, 105/1946, 96/1947.
13. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, broj 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022, 156/2022, 145/2023, 155/2023.

PRESUDE I DRUGE ODLUKE

1. Odluka carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 3. studenog 1868. g. br. 10106, preuzeto iz: Julius Glaser, Joseph Unger, Joseph Walter (ur.), *Sammlung von Civilrechtlichen Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes, sechster Band* (Druck und Verlag von Carl Gerold's Sohn 1877) odluka br. 3144, 440.–441.
2. Odluka kraljevskog Stola sedmorice u Zagrebu od 23. prosinca 1876. g. br. 783, preuzeto iz: *Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu* 3, 1 (Tiskom dioničke tiskare u Zagrebu 1877) 191.–197.
3. Odluka carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 24. siječnja 1877. g. br. 8108, preuzeto iz: *Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu* 13 (Tiskom dioničke tiskare u Zagrebu 1887) 390.–392.

4. Odluka carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 21. svibnja 1879. g. br. 4290, preuzeto iz: *Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu* 8 (Tiskom dioničke tiskare u Zagrebu 1881) 263.–265.
5. Odluka carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 8. svibnja 1884. g. br. 3619, preuzeto iz: *Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu* 10 (Tiskom dioničke tiskare u Zagrebu 1884) 469.–471.
6. Odluka kraljevskog Stola sedmorice u Zagrebu od 16. prosinca 1886. g. br. 3354, preuzeto iz: *Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu* 13 (Tiskom dioničke tiskare u Zagrebu 1887) 78.–83.
7. Odluka kraljevskog Banskog stola u Zagrebu od 23. studenog 1887. g. br. 18775, preuzeto iz: *Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu* 17 (Tiskom dioničke tiskare u Zagrebu 1891) 238.–242.
8. Odluka carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 13. prosinca 1898. g. 16326, preuzeto iz: Leopold Pfaff, Joseph von Schey, Vinzenz Krupsky (ur.), *Sammlung von Civilrechtlichen Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes, fünfunddreizigster Band* (Verlag der Manzschén k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts Buchhandlung 1900) odluka br. 408, 665.–667.
9. Odluka carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 18. srpnja 1900. g. 10255, preuzeto iz: Leopold Pfaff, Joseph von Schey, Vinzenz Krupsky (ur.), *Sammlung von Civilrechtlichen Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes, siebenunddreizigster Band* (Verlag der Manzschén k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts Buchhandlung 1902) odluka br. 1091, 474.–476.
10. Odluka carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 19. srpnja 1911. g. Rv. V, 1477/11, preuzeto iz: Leopold Pfaff, Joseph von Schey, Vinzenz Krupsky (ur.), *Sammlung von Civilrechtlichen Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes, achtundvierzigster Band* (Verlag der Manzschén k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts Buchhandlung 1913) odluka br. 5546, 529.–530.
11. Odluka carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 1. travnja 1913. g. Rv. VI, 133/13, preuzeto iz: Leopold Pfaff, Joseph von Schey, Vinzenz Krupsky (ur.), *Sammlung von Civilrechtlichen Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes, fünfzigster Band* (Verlag der Manzschén k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts Buchhandlung 1915) odluka br. 6387, 322.–326.
12. Odluka carskog i kraljevskog Vrhovnog suda u Beču od 26. svibnja 1915. g. 223/15, preuzeto iz: Joseph Schey, Heinrich Stepan (ur.), *Sammlung von Civilrechtlichen Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes, zweiundfünfzigster Band* (Verlag der Manzschén k. u. k. Hof-Verlags- und Universitäts Buchhandlung 1919) odluka br. 7446, 530.–538.
13. Odluka Vrhovnog suda Narodne Republike Srbije od 4. siječnja 1957. g. Gz 1510/56, preuzeto iz: Vuković (ur.), *Pravila građanskih zakonika*, 764.
14. Odluka Vrhovnog privrednog suda u Beogradu iz 1969. g., Sl. 2210/69, preuzeto iz: (1970) 9, 7–8, Privreda i pravo 64.

Henrik-Riko Held*

Tereza Novak**

LIABILITY FOR DEFECTS IN THE SALE OF CATTLE DURING THE APPLICATION OF THE ABGB IN CROATIA

Summary

This article is an analysis of the liability for defects in the sale of cattle during the application of the ABGB in Croatia. It analyses the foundations of the system in Roman law and provides an overview of the contemporary Croatian approach to the matter. In Croatian regions, ABGB has been applied for a relatively long period, and the analysis is based on the available case law from that period. In Roman law, the sale of cattle was essential to the creation of general rules for liability for defects, and ABGB set particular rules for the liability of defects in the sale of cattle. Generally, in the sale of livestock, there is an obvious problem regarding many potential latent defects (especially diseases, in Roman law *morbus*), so this area was historically quite relevant for the system of liability for defects. The article first deals with liability for eviction and for defects in the system of the ABGB (*Gewährleistung*). It then addresses the liability for defects according to the original text of the ABGB and compares it with the corresponding system in Roman law. The analysis of the liability for defects in the sale of cattle in the ABGB system is done with a special emphasis on the relevant case law of that time. Finally, there is a short overview of the contemporary Croatian approach to the matter.

Keywords: *Liability for defects, Gewährleistung, ABGB, Civil Obligations Act (Croatia), Roman legal tradition*

This work is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

* Henrik-Riko Held, PhD, Associate Professor, Faculty of law, University of Zagreb, Trg Republike Hrvatske 14, 10000 Zagreb. E-adresa: henrik.riko.held@pravo.unizg.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6217-2655>.

** Tereza Novak, mag. iur. E-mail address: t.novak252@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6145-1556>.